

Sygn. akt I ACa 280/17

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 14 lutego 2018 r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący :	SSA Ewa Jastrzębska
Sędziowie :	SA Anna Bohdziewicz SA Joanna Naczyńska (spr.)
Protokolant :	Katarzyna Noras

po rozpoznaniu w dniu 14 lutego 2018 r. w Katowicach

na rozprawie

sprawy z powództwa C. W.

przeciwko (...) Spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w K. i (...) Spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w K.

o zapłatę

na skutek apelacji powoda i pozwanej (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w K.

od wyroku Sądu Okręgowego w Katowicach

z dnia 20 października 2016 r., sygn. akt II C 106/15

1) zmienia zaskarżony wyrok w punkcie 1 i 2 w ten sposób, że:

a) zasądza od pozwanych na rzecz powoda 103 000 (sto trzy tysiące) złotych z ustawowymi odsetkami od dnia 1 października 2012r. do dnia 31 grudnia 2015r. i z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 1 stycznia 2016r. do dnia zapłaty i 10 031,02 (dziesięć tysięcy trzydzieści jeden i 2/100) złotych, z zastrzeżeniem, że spełnienie świadczenia przez jedną z pozwanych zwalnia drugą i z ograniczeniem odpowiedzialności pozwanej (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w K. do nieruchomości, której jest właścicielem, dla której Sąd Rejonowy w M. prowadzi księgę wieczystą nr (...) i do hipoteki kaucyjnej do kwoty 300 000 (trzysta tysięcy) złotych,

b) zasądza od pozwanej (...) Developer Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w K. ustawowe odsetki od kwoty 10 031,02 (dziesięć tysięcy trzydzieści jeden i 2/100) złotych za okres od dnia 27 stycznia 2015r. do dnia 31 grudnia 2015r. i ustawowe odsetki za opóźnienie od dnia 1 stycznia 2016r. do dnia zapłaty,

c) oddala powództwo w pozostałym zakresie;

2) oddała apelację pozwanej w pozostałej części, a apelację powoda w całości;

3) znosi między powodem i pozwaną (...) Spółką z ograniczoną odpowiedzialnością w K. koszty postępowania apelacyjnego.

SSA Joanna Naczyńska SSA Ewa Jastrzębska SSA Anna Bohdziewicz

Sygn. akt I ACa 280/17

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 20 października 2016r. Sąd Okręgowy w Katowicach zasądził od pozwanych (...) Developer sp. z o.o. w K. i (...) sp. z o.o. w K. na rzecz powoda C. W. 113.031,02 zł z ustawowymi odsetkami: od kwoty 103.000zł od 1 października 2012r., a od kwoty 10.031,02zł od 27 stycznia 2015r., z zastrzeżeniem, że spełnienie świadczenia przez jednego z pozwanych zwalnia drugiego i z ograniczeniem odpowiedzialności Spółki (...) do wysokości wartości nieruchomości, będącej jej własnością, dla której Sąd Rejonowy w M. prowadzi księgę wieczystą nr (...), obciążonej na rzecz powoda hipoteką umowną kaucyjną do 300.000zł; oddalił powództwo w pozostałym zakresie i zasądził od pozwanych solidarnie na rzecz powoda 6.671zł z tytułu kosztów procesu, z ograniczeniem odpowiedzialności pozwanej Spółki (...) do wysokości wartości nieruchomości, będącej jej własnością, dla której Sąd Rejonowy w M. prowadzi księgę wieczystą nr (...), obciążonej na rzecz powoda hipoteką umowną kaucyjną do 300.000zł.

Rozstrzygnięcie to Sąd Okręgowy podjął po ustaleniu, że 6 sierpnia 2009r. T. B. (1) udzielił Spółce (...), reprezentowanej przez P. D. pożyczki pieniężnej w kwocie 180.000zł z terminem spłaty do 31 grudnia 2010r. Umowa została zawarta w formie aktu notarialnego przed notariuszem G. W. (Repertorium A nr (...)). Pożyczkodawca miał przekazać tę sumę na rachunek bankowy pożyczkobiorcy w terminie 3 dni roboczych od dnia podpisania umowy. Strony ustaliły, że oprocentowanie pożyczki w wysokości 18% w skali roku zostanie spłacone 31 stycznia 2010r., 30 czerwca 2010r. oraz na koniec obowiązywania umowy, czyli 31 grudnia 2010r. - łącznie z należnością główną. Pożyczkobiorca zobowiązał się także do zapłaty odsetek karnych za opóźnienie w wysokości odsetek ustawowych i ustanowił na rzecz pożyczkodawcy hipotekę umowną kaucyjną do sumy 300.000zł na nieruchomości, dla której Sąd Rejonowy w M. prowadzi księgę wieczystą (...) w celu zabezpieczenia spłaty wierzytelności wynikającej z umowy pożyczki oraz dobrowolnie poddał się egzekucji w zakresie obowiązku zapłaty sumy pieniężnej wynikającej z umowy pożyczki wraz z odsetkami umownymi i karnymi, do kwoty 300.000zł. Pożyczkodawca nie przekazał pożyczki na rachunek bankowy pożyczkobiorcy, ponieważ potrącił swój dług z tego tytułu z przysługującą mu wierzytelnością o zwrot pożyczki, której udzielił Spółce (...) w dniu 1 października 2007r. w kwocie 600.000zł, co do spłaty której 13 lutego 2009r. Spółka (...) zawarła z T. B. (1) ugodę.

Sąd Okręgowy ustalił, że Spółka (...) w ramach spłaty pożyczki z 2009r. zapłaciła w dniu 18 lutego 2010r. - 12.582,74zł na poczet odsetek umownych, a na poczet należności głównej zapłaciła łącznie 77.000zł: 30 grudnia 2010r. - 20.000zł, 13 maja 2011r. - 30.000zł, 25 lipca 2011r. - 7.000zł i 25 czerwca 2012r. - 20.000zł. Uwzględniając te wpłaty i dokonując prawidłowego wyliczenia odsetek umownych zgodnie ze stopą procentową wskazaną w umowie, tj. 18%, a także uwzględniając, że odsetki karne naliczane miały być po upływie terminu spłaty pożyczki w wysokości odsetek ustawowych wyliczył, że do spłaty na dzień 30 września 2012r. pozostawała:

- należność główna - 103.000zł;

- należność z tytułu odsetek umownych w wysokości 18% rocznie - 32.589,86zł

- należność z tytułu odsetek karnych w wysokości odsetek ustawowych - 29.094,72zł. Zaznaczył, że szczegółowe rozliczenie tych kwot zawiera tabela sporządzoną przez powoda, stanowiąca załącznik do pisma procesowego z 9 kwietnia 2015r. (karta 156 akt).

Sąd Okręgowy ustalił, że wpłaty w łącznej kwocie 100.000zł dokonane przez Spółkę (...) 10 sierpnia 2009r. i 25 stycznia 2010r. na rachunek bankowy T. B. (1) nie stanowiły spłaty należności z tytułu umowy pożyczki, będącej przedmiotem sporu, lecz wcześniejszej pożyczki. Do wniosku tego skłonił Sąd Okręgowy fakt, że z treści przelewów dokumentujących te wpłaty, nie wynika na poczet jakiego długu zostały one dokonane, a pozwaną Spółkę (...) łączyła z T. B. (1) także wcześniejsza umowa pożyczki kwoty 600.000zł. Podkreślił, że z zeznań P. D. wynikało, że dokonując wpłaty na poczet pożyczki z 2009r. pozwana wpisywała „spłata pożyczki z 2009r.”, a w przypadku spłaty pożyczki z 2007r. wpisywała „spłata długu”, przy czym choć na przelewie kwoty 7.000zł, dokonanego 25 lipca 2011r. widnieje jedynie adnotacja wpłata, powód nie kwestionował, że wpłata ta została zaliczona na poczet pożyczki z 2009r. Sąd Okręgowy stwierdził, że przyjęciu, że wpłaty dokonane 10 sierpnia 2009r. i 25 stycznia 2010r. stanowiły spłatę pożyczki z 2009r. sprzeciwiają się nie tylko zeznania świadka P. D., ale i T. B. (1), którzy zgodnie zeznali, że na poczet spłaty pożyczki z 2009r. zostały zaliczone tylko wpłaty wymienione w załączniku do umowy cesji. Nadto stwierdził, że niewiarygodnym jest, aby Spółka (...) już 10 sierpnia 2009r. wpłaciła 50.000zł na poczet pożyczki, która została jej udzielona cztery dni wcześniej (6 sierpnia 2009r.) i która miała być spłacona do 31 grudnia 2010r. Ostatecznie zaś Sąd Okręgowy odwołał się do reguły wynikającej z art.451 § 3 k.c., że w braku oświadczenia dłużnika lub wierzyciela, jeżeli dłużnik ma kilka długów wymagalnych, spełnione świadczenie zalicza się na poczet długu najdawniej wymagalnego, czyli w tym przypadku na poczet długu z pożyczki zaciągniętej w 2007r.

Sąd Okręgowy ustalił także, że wszelkie rozmowy odnośnie do spłaty pożyczki T. B. (1) prowadził z P. D. - prezes spółki W. (...). Gdy T. B. (1) w 2012r. postanowił sprzedać wierzytelność z umowy pożyczki, P. D. wskazał na A. B., jako osobę, która kupi tę wierzytelność. W lipcu 2012r. P. D. przestał pełnić funkcję prezesa zarządu. 5 października 2012r. T. B. (1) scedował na A. B. wierzytelność z umowy pożyczki z 2009r. W treści umowy przelewu wierzytelności strony oświadczyły, że na 30 września 2012r. Spółka (...) jest zobowiązana do zapłaty na rzecz T. B. (1) 176.807,97zł z tytułu spłaty należności głównej oraz odsetek umownych i karnych zgodnie z zestawieniem stanowiącym załącznik nr 1 do umowy. Wiosną 2013r. P. D. namówił powoda na nabycie wierzytelności z tej pożyczki, jako dobrze zabezpieczonej. 12 kwietnia 2013r. A. B. scedował na powoda wierzytelność z umowy pożyczki. W treści umowy przelewu strony oświadczyły, że według stanu na 30 września 2012r. Spółka (...) jest zobowiązana do zapłaty na rzecz A. B. 176.807,97zł z tytułu spłaty należności głównej oraz odsetek umownych i karnych zgodnie z zestawieniem stanowiącym załącznik nr 1 do umowy. W dniu 29 grudnia 2014r. pozwana Spółka (...) nabyła nieruchomości obciążoną hipoteką zabezpieczającą spłatę pożyczki udzielonej przez T. B. (1). Powód, wezwał tę Spółkę do spłaty długu, wezwanie to pozostało bez odpowiedzi.

Nadto, Sąd Okręgowy ustalił też, że dokument „oświadczenie o uznaniu długu” z 29 czerwca 2012r. nie został przedstawiony T. B. (1). Pozwane podniosły, że dokument ten został antydatowany i domagała się złożenia przez powoda jego oryginału, a następnie przeprowadzenia dowodu z opinii grafologa na okoliczność faktycznej daty sporządzenia dokumentu. Powód oryginału tego dokumentu nie złożył, pomimo że z zeznań świadka P. D. wynikało, że został on sporządzony w trzech egzemplarzach. Sporządzeniu dokumentu w dacie 29 czerwca 2012r. zaprzeczył świadek T. B. (1), który zeznał, a następnie po przeprowadzeniu konfrontacji ze świadkiem P. D. podtrzymał, że nie otrzymał takiego dokumentu od pozwanej spółki, ani od P. D., jak też nigdy nie zwracał się o złożenie oświadczenia o uznaniu długu. Sąd Okręgowy podkreślił, że trudno uznać, że pożyczkodawca, a więc osoba, której najbardziej zależeć powinno na takim oświadczeniu, nie pamiętałaby tej okoliczności. Przekazania T. B. (2) oświadczenia o uznaniu długu nie potwierdził w swoich zeznaniach też świadek A. B.. Także treść umowy cesji i pisma T. B. (1) z 5 października 2012r. skierowanego do pozwanej Spółki (...) podważa fakt sporządzenia i istnienia w dniu 29 czerwca 2012r. oświadczenia o uznaniu długu. Istnieniu oświadczenia o uznaniu długu przeczy również tabela dołączona do umowy cesji, a stanowiąca wyliczenie zadłużenia. Po co bowiem miałyby być dokonywane szczegółowe wyliczenie długu, gdyby istniał dokument o uznaniu długu w konkretnej kwocie pieniężnej.

Poddając powyższe ustalenia ocenie prawnej Sąd Okręgowy przyjął, że stosownie do postanowień umowy pożyczki i art. 720 k.c. oraz art. 509 §1 i 2 k.c. pozwana Spółka (...) zobowiązana jest zwrócić niespłaconą część pożyczki powodowi jako nabywcy wierzytelności T. B. (1). Podkreślił, że wprawdzie pożyczkodawca nie wydał pożyczkobiorcy przedmiotu pożyczki (180.000zł), niemniej świadczenie to zostało spełnione, ponieważ T. B. (1) potrącił wzajemne

wierzytelności, tj. przysługującą mu wobec Spółki (...) wierzytelność o zwrot pożyczki udzielonej 1 października 2007r. z wierzytelnością Spółki (...) o wypłatę pożyczki w kwocie 180.000zł, co doprowadziło do zmniejszenia długu Spółki (...) z tytułu wcześniej udzielonej pożyczki. Za bezzasadny Sąd Okręgowy uznał zarzut pozwanej - nieistnienia zobowiązania do zwrotu pożyczki, jak i alternatywnie zgłaszany zarzut spełnienia świadczenia. Podkreślił, że pozwane wykazały jedynie częściową spłatę pożyczki, w związku z czym do spłaty pozostaje: 103.000zł należności głównej; a także należność z tytułu odsetek umownych w wysokości 18% rocznie - w kwocie 32.589,86zł i należność z tytułu odsetek karnych w wysokości odsetek ustawowych - w kwocie 29.094,72zł. Przy czym, uwzględniając podniesiony przez pozwane zarzut przedawnienia części roszczenia odsetkowego, z uwagi na upływ trzyletniego terminu przedawnienia wynikającego z treści art.118 k.c. uznał, że skoro pozew został wniesiony 27 stycznia 2015r., zatem roszczenie o odsetki umowne i karne, które powstały przed 27 stycznia 2012r. jest przedawnione. Nieprzedawnione odsetki karne w wysokości odsetek ustawowych za okres od 27 stycznia 2012r. do 30 września 2012r., bo na taką datę dokonywana była kapitalizacja odsetek wyliczył na 10.031,02zł, w tym: odsetki od kwoty 123.000 zł za okres od dnia 27 stycznia 2012r. do 5 czerwca 2012r. (data wpłaty kwoty 20.000zł na poczet należności głównej) stanowią kwotę 5.738,88 zł, a odsetki od kwoty 103.000 zł za okres od dnia 6 czerwca 2012r. do 30 września 2012r. stanowią kwotę 4.292,14 zł. W związku z powyższym Sąd Okręgowy uznał, że pozwane Spółki (...) jako dłużnik osobisty, a (...) D. jako dłużnik rzeczowy zobowiązane są in solidum do zapłaty na rzecz powoda kwoty 113.031,02zł i taką też kwotę od nich zasądził wraz z odsetkami:

- od należności głównej w wysokości 103.000zł od dnia 1 października 2012r., to jest od dnia następnego po dniu dokonanej kapitalizacji odsetek, stosownie do art. 481 k.c.,

- od należności odsetkowej w łącznej kwocie 10.031,02 zł - dalsze odsetki zasądził od 27 stycznia 2015r., to jest od dnia złożenia pozwu - zgodnie z regulą wynikającą z art.482 k.c.

W pozostałym zakresie powództwo oddalił z uwagi na uwzględniony zarzut przedawnienia części roszczenia odsetkowego oraz przyjęcie braku podstaw odpowiedzialności solidarnej pozwanych. Na podstawie art.100 k.p.c. rozdzielił między stronami koszty procesu, stosownie do wyniku sprawy, przy przyjęciu, że powód poniósł opłatę od pozwu w kwocie 8.841zł oraz, tak jak i Spółka (...) - koszty zastępstwa procesowego w stawce minimalnej - 3.600zł i opłatę od pełnomocnictwa w kwocie 17zł. Ustalił, że łączne koszty procesu wyniosły 16.075zł, a skoro powód utrzymał się ze swym roszczeniem w około 64%, zatem strona pozwana powinna mu zwrócić 6.671zł (według wyliczenia $16.075 \times 64\% = 10.288 \text{ zł} - 3617\text{zł}$).

Sąd Okręgowy podkreślił, że odpowiedzialność pozwanej Spółki (...) wynika z art. 65 ustawy o księgach wieczystych i hipotece, który uprawnia wierzyciela hipotecznego do zaspokojenia wierzytelności zabezpieczonej na nieruchomości z pierwszeństwem przed wierzycielami osobistymi każdego właściciela obciążonej nieruchomości. Zaznaczył, że właściciel nieruchomości, który nie jest dłużnikiem osobistym, odpowiada tylko z nieruchomości i choć sam nie zaciągał długu, jest dłużnikiem i na nim spoczywa obowiązek zaspokojenia wierzyciela. Miał na uwadze, że hipoteka umowna kaucyjna ustanowiona przez pozwaną Spółkę (...) zabezpiecza roszczenie główne i roszczenie o odsetki umowne i karne wynikające z umowy pożyczki z 2009r. i stosownie do art.319 k.p.c. zastrzegł w wyroku prawo pozwanej Spółki (...) do powołania się w toku postępowania egzekucyjnego na ograniczenie odpowiedzialności do wysokości wartości nieruchomości stanowiącej przedmiot zabezpieczenia rzeczowego i do 300.000zł stanowiących sumę zabezpieczenia. Zastrzegł też, że odpowiedzialność dłużnika osobistego i dłużnika rzeczowego ma charakter odpowiedzialności in solidum i dlatego żądanie zasądzenia kwoty dochodzonej pozwem solidarnie od obu pozwanych spółek oddalił.

Powód zaskarżył wyrok w części oddalającej powództwo, domagając się jego zmiany przez zasądzenie od obu pozwanych in solidum, dalszej kwoty 51.654,56zł z tytułu skapitalizowanych odsetek i ustawowych odsetek od tych odsetek od dnia wniesienia pozwu, z ograniczeniem odpowiedzialności pozwanej Spółki (...) do nieruchomości obciążonej hipoteką i do wysokości hipoteki, tj. do 300.000zł. Alternatywnie wniósł o zasądzenie tychże odsetek tylko od dłużnika rzeczowego - Spółki (...). Nadto wniósł o zasądzenie kosztów postępowania apelacyjnego. Apelację oparł o zarzuty naruszenia prawa materialnego i procesowego:

- art. 123§1 pkt. 2 k.c. przez jego niezastosowanie i przyjęcie, że doszło do przedawnienia roszczenia powoda o zapłatę odsetek powstałych przed dniem 27 stycznia 2012r., podczas gdy w związku ze złożonym 29 czerwca 2012r. przez pozwaną Spółkę (...) oświadczeniem o uznaniu długu doszło do przerwania biegu przedawnienia roszczenia odsetkowego, co w konsekwencji prowadzić powinno do zasądzenia żądanych odsetek również za okres od 9 sierpnia 2009r. do dnia 26 stycznia 2012r., w łącznej kwocie 51.654,56zł z ustawowymi odsetkami od 27 stycznia 2015r. (od dnia wniesienia pozwu);

- art. 233§1 k.p.c. w zw. z art. 129§2 oraz art. 2§2 ustawy z 14 lutego 1991r. Prawo o notariacie, polegające na przekroczeniu zasady swobodnej oceny dowodów i nieuwzględnienie, że przedłożony, a poświadczony za zgodność z oryginałem odpis dokumentu w postaci oświadczenia o uznaniu długu z 29 czerwca 2012r. ma walor dokumentu urzędowego, co w konsekwencji doprowadziło do przerwania biegu przedawnienia;

- art. 233§2 k.p.c. w zw. z art. 129§4 k.p.c. polegające na nieuzasadnionym przyjęciu przez Sąd, że niedokonanie nałożonego na powoda zobowiązania do przedłożenia oryginału dokumentu, którego odpis pozwany zakwestionował otwiera drogę do zastosowania art. 233§2 k.p.c., podczas gdy niedostarczenie oryginału dokumentu zgodnie z art. 129§4 k.p.c. nie jest obwarowane żadnymi sankcjami, a w razie niepodporządkowania się żądaniu przeciwnika Sąd dokonuje oceny posługując się treścią odpisu dokumentu, a dopiero wobec braku odpisu dokumentu lub odmowy jego złożenia ma zastosowanie art. 233§2 k.p.c., co doprowadziło do wadliwego uznania, że nie doszło do przerwania biegu przedawnienia roszczenia odsetkowego;

- art. 233§1 k.p.c. przez przekroczenie granic swobodnej oceny dowodów i niedanie wiary zeznaniom świadków A. B. i P. D. oraz wyjaśnieniom powoda, z których wynikało, że pozwana Spółka (...) 29 czerwca 2012r. uznała dług z tytułu pożyczki zaciągniętej w 2009r., co skutkowało przerwaniem biegu przedawnienia roszczeń odsetkowych za okres sprzed 26 stycznia 2012r.;

- art. 233§1 k.p.c. przez przekroczenie granic swobodnej oceny dowodów i błędne uznanie, że świadek T. B. (1) zaprzeczył otrzymaniu dokumentu zawierającego uznanie długu z 29 czerwca 2012r., podczas gdy świadek nie pamiętał, czy taki dokument otrzymał, a istnienie takiego dokumentu z uwagi na znajomość z P. D. nie było dla tego świadka istotne.

Wniosek alternatywny apelacji powód sformułował w oparciu o zarzut:

- naruszenia prawa materialnego, mającego istotny wpływ na wynik sprawy, a to art. 104 ustawy z 6 lipca 1982r. o księgach wieczystych i hipotece w brzmieniu obowiązującym do 20 lutego 2011r. w zw. z art. 10 ust. 2 zd. 2 ustawy o zmianie ustawy o księgach wieczystych i hipotece poprzez jego niezastosowanie, a w konsekwencji oddalenie powództwa o zasądzenie odsetek powstałych przed dniem 27 stycznia 2012r. z uwagi na ich przedawnienie, podczas gdy odsetki te się nie przedawniły, ponieważ były zabezpieczone hipoteką kaucyjną;

- naruszenie przepisów postępowania mające istotny wpływ na wynik sprawy, a to art. 233§1 k.p.c. przez błędną, sprzeczną z zasadami doświadczenia życiowego ocenę materiału dowodowego i pominięcie kluczowego dokumentu w postaci aktu notarialnego z 6 sierpnia 2009r., mocą którego ustanowiono hipotekę kaucyjną zabezpieczającą roszczenie powoda z tytułu pożyczki, w tym jego roszczenia odsetkowe za okres sprzed 26 stycznia 2012r. do sumy 300.000zł.

Natomiast pozwana Spółka (...) zaskarżyła wyrok w części zasądzającej od niej kwotę ponad 5.067,23zł (3.000zł należności głównej i 2.067,23zł nieprzedawnionych odsetek), domagając się jego zmiany przez oddalenie powództwa przenoszącego tę kwotę, a alternatywnie wniosła o uchylene wyroku w zaskarżonej części i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania. Wniosła też o zasądzenie kosztów według norm przepisanych. Zarzuciła, że Sąd Okręgowy, wydając zaskarżony wyrok naruszył art. 233 §1 k.p.c. przez przekroczenie granic swobodnej oceny dowodów i dokonanie tej oceny w sposób dowolny, bez wszechstronnego rozważenia całokształtu materiału

dowodowego, co skutkowało błędami w ustaleniach faktycznych lub sprzecznością ustaleń faktycznych z zebraniem w sprawie materiałem dowodowym i przyjęcie, że:

- wpłaty dokonane na rachunek T. B. (1) w dniach 10 sierpnia 2009r. i 25 stycznia 2010r. na łączną kwotę 100.000zł nie stanowiły spłaty pożyczki z 2009r., podczas gdy z zeznań świadków oraz stron jednoznacznie wynika, że spłaty dotyczyły pożyczki z 2009r. i okoliczności tej powód nie zaprzeczył;

- po dokonaniu potrącenia z 9 sierpnia 2009r. nadal pozostawała wymagalna (w nieustalonej wysokości) wierzytelność T. B. (1) z tytułu pożyczki udzielonej w 2007r., podczas gdy okoliczność ta nie wynika ze zgromadzonego materiału dowodowego i nielogicznym byłoby udzielanie kolejnej pożyczki na tak znaczną kwotę, w sytuacji gdy poprzednia pożyczka udzielona na kwotę 600.000zł nie byłaby spłacona przez pożyczkobiorcę, a nadto powód nie wykazał, aby po dokonaniu potrącenia w dniu 9 sierpnia 2009r. nadal istniała wymagalna wierzytelność z tytułu pożyczki z 2007r.,

- na dzień 27 stycznia 2015r. pozostała do zapłaty kwota 113.031,02zł, na którą składa się niespłacony kapitał z tytułu udzielonej w 2009r. pożyczki w kwocie 103.000zł oraz skapitalizowane i nieprzedawnione odsetki w łącznej wysokości 10.031,02zł podczas, gdy na ten dzień po uwzględnieniu wszystkich wpłat na poczet pożyczki, pozostała do zapłaty łącznie kwota 5.067,23zł, w tym niespłacony kapitał w kwocie 3.000zł i nieprzedawnione odsetki w kwocie 2.067,23zł,

- wyłącznie przelewy z adnotacją „spłata pożyczki z 2009r.” dokonywane były na poczet spłaty kapitału pożyczki udzielonej w 2009r., podczas gdy z zeznań stron i świadków wynika, że także inne przelewy, nie zawierające takiej adnotacji dokonywane były na poczet spłaty długu zaciągniętego w 2009r., zwłaszcza że ustalenie to stoi w sprzeczności z ustaleniem, że wpłata kwoty 7.000zł, dokonana po 25 lipca 2011r. z opisem „wpłata” dotyczyła jednak spłaty pożyczki z 2009r.;

- brak jest możliwości jednoznacznego ustalenia, że wszelkie wpłaty dokonywane po 6 sierpnia 2009r. stanowiły spłatę pożyczki z 2009r. podczas, gdy okoliczność ta wynika z treści złożonych w sprawie zeznań, a co więcej fakt ten nie został zakwestionowany przez powoda, który w żaden sposób nie wykazał, aby wpłaty te dotyczyły innego długu, przy czym z zasad logicznego rozumowania wynika, że T. B. (1) nie udzieliłby kolejnej pożyczki w kwocie 180.000zł, gdyby wcześniej udzielona pożyczka w kwocie 600.000zł nie została spłacona;

- nielogicznym i nieracjonalnym jest spłata 50.000zł na poczet kapitału pożyczki w kilka dni po jej udzieleniu w sytuacji, w której pozwaną miał obciążać dług z pożyczki wcześniej zaciągniętej, podczas gdy nielogicznym byłoby właśnie udzielanie przez pożyczkodawcę kolejnej pożyczki na niebagatelną kwotę 180.000zł w sytuacji, w której udzielona wcześniej pożyczka nie byłaby spłacona, a spłaty zostały dokonane 10 sierpnia 2009r., tj. dzień po dokonaniu przez T. B. (1) potrąceniu wzajemnych wierzytelności, stanowiącym ostateczne rozliczenie pożyczki z 2007r., a co za tym idzie wpłaty dokonane kolejnego dnia, (niezależnie od pochodzenia środków) należało uznać za dokonane na poczet zadłużenia z 2009r. i brak jest przepisów ustanawiających zakaz częściowego regulowania przez dłużnika niewymagalnego długu, w szczególności w kontekście zasady zastrzegającej terminy na korzyść dłużnika.

Pozwana podniosła, że Sąd Okręgowy błędnie uznał za wiarygodne zeznania P. D. w zakresie w jakim świadek zeznał, że wpłaty dokonane w dniach 10 sierpnia 2009r. i 25 stycznia 2010r. nie zostały zaliczone na poczet spłaty pożyczki z 2009r., podczas gdy zeznania tego świadka w całości uznać należy za niewiarygodne nie tylko z uwagi na wątpliwości związane z dokumentem zatytułowanym „uznanie długu”, ale także w kontekście faktu, że to P. D. był inicjatorem cesji wierzytelności, co sprawia, że do składanych przez niego zeznań należy podejść ze znaczną ostrożnością. Zażądała także Sądowni Okręgowemu naruszenie art. 217§3 k.p.c. w zw. z art. 227 k.p.c. i art. 278 k.p.c. przez oddalenie wniosku o dopuszczenie i przeprowadzenie dowodu z opinii biegłego, podczas gdy fakty, które miały być przy pomocy tego dowodu wykazane były istotne dla rozstrzygnięcia sprawy.

Nadto pozwana zarzuciła naruszenie prawa materialnego, a to:

- art. 6 k.c. w zw. z art. 232 k.p.c. przez ich bezzasadne zastosowanie polegające na uznaniu, że ciężar dowodu, że pożyczka została zwrócona spoczywał na pozwanych podczas, gdy to na powodzie ciążył obowiązek wykazania, że

wierzytelność istnieje i w jakiej wysokości, a nieskuteczną była próba przerzucenia ciężaru dowodu na pozwaną przez nieprawidłowe wyliczenie wysokości dochodzonej pozewem należności przy uwzględnieniu, że wierzytelność w części została zaspokojona;

- art. 451§3 k.c. przez jego bezzasadne zastosowanie polegające na zaliczeniu wpłat dokonanych przez pozwaną spółkę w 2009 i 2010r. na poczet długu z 2007r., podczas gdy na chwilę dokonywania spłat dług z tytułu pożyczki udzielonej w 2007r. nie istniał, bowiem w całości został zaspokojony.

Spółka (...) nie odniosła się do żadnej apelacji. Powód wniósł o oddalenie apelacji pozwanej, a pozwana o oddalenie apelacji powoda.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Ustalenia faktyczne poczynione przez Sąd Okręgowy i przyjęte za podstawę rozstrzygnięcia w sprawie były prawidłowe i znajdowały potwierdzenie w zgromadzonym w sprawie materiale dowodowym. Podejmując je, Sąd Okręgowy nie naruszył w żadnej mierze przepisów procesowych, w tym art. 233 §1 k.p.c., jako że nie przekroczył zasad swobodnej oceny dowodów, ani też nie naruszył zasad logiki i doświadczenia życiowego. Stąd też ustalenia te Sąd Apelacyjny podzielił i przyjął za własne, dzieląc też w pełni ich ocenę prawną.

W szczególności Sąd Okręgowy trafnie przyjął istnienie umowy pożyczki kwoty 180.000zł, zawartej 6 sierpnia 2009r. Umowa ta została zawarta w formie aktu notarialnego i nie sposób przyjąć, by została zawarta dla pozorów, ponieważ jej treść i udział notariusza w jej sporządzeniu jednoznacznie wskazują na zgodną wolę obu stron zawarcia kolejnej umowy pożyczki kwoty 180.000zł, a nie nowacji umowy pożyczki kwoty 600.000zł zawartej 1 października 2007r., tym bardziej, że umowa pożyczki kwoty 600.000zł została także zawarta w formie notarialnej i zabezpieczona hipoteką do kwoty 800.000zł na innych nieruchomościach pożyczkobiorcy ((...) i (...)). Nie bez znaczenia pozostaje też, że 13 lutego 2009r., także w formie aktu notarialnego T. B. (1) i Spółka (...), reprezentowana przez P. D. zawarli ugodę co do spłaty pożyczki z 1 października 2007r., w ten sposób, że pożyczkobiorca uznał swój dług do kwoty 540.000zł z tytułu niespłaconego kapitału i 60.716,71zł z tytułu niespłaconych odsetek umownych oraz zobowiązał się do spłaty tego długu w dwóch ratach, a mianowicie kwoty 240.716,71zł w terminie do 28 lutego 2009r., a kwoty 360.000zł - w terminie do 31 grudnia 2009r. i zabezpieczył spłatę wierzytelności wynikającej z ugody, ustanawiając hipotekę kaucyjną łączną na prawie użytkowania wieczystego sześciu działek.

Skoro zatem powód wykazał istnienie spornej umowy pożyczki z 2009r., jak i wstąpienie w prawa pożyczkodawcy, rzeczą pozwanym było wykazanie w procesie, czy pożyczka ta została spłacona, ewentualnie w jakiej części została spłacona. Tym samym, wbrew wywodom apelacji Sąd Okręgowy trafnie rozłożył ciężar dowodzenia w sprawie. Spłata części pożyczki z 2009r., tj. odsetek umownych w kwocie 12.582,74zł i należności głównej w kwocie 77.000zł, nie była kwestionowana.

Sporny pozostawał sposób zaliczenia wpłat dokonanych 10 sierpnia 2009r. i 25 stycznia 2010r. w łącznej kwocie 100.000zł. Sąd Okręgowy miał podstawy ku temu, by uznać, że wpłaty te nie pomniejszyły salda zobowiązań z umowy pożyczki z 2009r., lecz pożyczki z 2007r. Za prawidłowością tej konstatacji, oprócz argumentów przywołanych przez Sąd Okręgowy przemawiało także to, że:

- T. B. (1) zaprzeczył, by pożyczka z 2007r. została spłacona przed zawarciem umowy pożyczki w 2009r., jak i by pozostała do zapłaty jej część została spłacona w drodze potrącenia wzajemnych wierzytelności z tytułu obu tych pożyczek, dokonanego 9 sierpnia 2009r. (pismo procesowe powoda z 9 kwietnia 2015r.). Twierdzenie to uwiarygadniała treść oświadczenia o potrąceniu (w którym powód wskazał saldo pożyczki z 2007r.) i fakt, że w dacie zawierania drugiej pożyczki, część wierzytelności z pierwszej pożyczki – zgodnie z postanowieniami ugody była jeszcze niewymagalna, a część wymagalna była nieco wyższa niż potrącona kwota 180.000zł i spłacona 10 sierpnia 2009r. kwota 50.000zł;

- pozwane nie wykazały faktu pełnej spłaty wierzytelności ugodzonej z pierwszej pożyczki, tak przed 10 sierpnia, jak i po 10 sierpnia 2009r., mimo że w zaistniałej sytuacji, to pożyczkobiorcę obciążał obowiązek wykazania spłaty obu tych pożyczek.

Decydujące zaś znaczenie miał trafnie oceniony przez Sąd Okręgowy fakt, że pozwana Spółka (...), dokonując przelewów w dniach 10 sierpnia 2009r. i 25 stycznia 2010r. nie wskazała jaki dług płaci. Jako, że powód nie skorzystał z prawa wystawienia pokwitowania, wskazującego sposób zarachowania tych wpłaty, wpłaty te stosownie do art. 451§3 k.c. zaliczyć należało na poczet długu najdawniej wymagalnego, a zatem na poczet wierzytelności ugodzonej z umowy pożyczki z 2007r. Taki sposób zarachowania potwierdził T. B. (1) i P. D., a zatem osoby, które w dacie dokonania tych wpłat były władne zdecydować o ich zarachowaniu. Wynikał on też z treści kolejnych umów cesji wierzytelności, zawartej przez T. B. (1) na rzecz A. B. i zawartej przez A. B. na rzecz powoda. Zeznania świadków zawnioskowanych przez pozwane Spółki, w których ocenie wpłaty powinny być zaliczone na poczet spłaty pożyczki z 2009r. w świetle wyżej przywołanych okoliczności oraz treści art. 451§3 k.c. nie mają mocy wiążącej. W konsekwencji Sąd Okręgowy trafnie ustalił, że saldo zadłużenia Spółki (...) z tytułu umowy pożyczki z 2009r., na dzień 30 września 2012r. wynosiło:

- 103.000zł z tytułu należności głównej,
- 32.589,86zł z tytułu odsetek umownych w wysokości 18% rocznie,
- 29.094,72zł z tytułu odsetek karnych w wysokości odsetek ustawowych.

Wbrew zaś wywodom apelacji powoda, Sąd Okręgowy trafnie uznał, że powód nie wykazał przerwy biegu przedawnienia roszczenia odsetkowego. Powód, mimo zobowiązania, nie przedłożył oryginału uznania długu datowanego na 29 czerwca 2012r. Myli się powód wywodząc, że poświadczona notarialnie kopia tego dokumentu stanowi dokument urzędowy. Notarialne poświadczenie zgodności kopii przedłożonego dokumentu z oryginałem nie nadaje dokumentowi prywatnemu cechy dokumentu urzędowego. Co ważne, notariusz nie poświadczył daty sporządzenia tego dokumentu. Kopię za zgodność z oryginałem poświadczył dopiero 24 kwietnia 2015r., a zatem już po wszczęciu procesu. Wobec zarzutów strony pozwanej, kwestionujących prawdziwość dokumentu uznania długu, w tym sporządzenie go w dacie w nim wskazanej i złożenia wniosku o badanie prawdziwości pisma w trybie przewidzianym normą art. 253 i 254§1 k.p.c., zażądanie od powoda przedłożenie oryginału dokumentu (także w trybie art. 129§4 k.p.c.) było uprawnione. Co ważne, aby uznanie długu odniosło skutek musi zostać złożone wierzycielowi. P. D. zeznał, że uznanie długu zostało sporządzone w trzech egzemplarzach i na każdym z nich podpisał się T. B. (1). Złożona do akt kopia uznania długu nie zawiera podpisu T. B. (1). Co więcej, skoro świadek T. B. (1), na rozprawie 3 sierpnia 2015r. zeznał: „nie przypominam sobie takiego oświadczenia i podejrzewam, że do mnie nie dotarło, nie kojarzę, abym otrzymał taki dokument, ja nie żądałem wystawienia takiego dokumentu”, to nie sposób było przyjąć, że uznanie długu zostało mu doręczone i wywołało skutek w postaci przerwy biegu przedawnienia.

Nie odniosły też skutku zarzuty podniesione przez powoda dla uzasadnienia alternatywnego żądania apelacji i zasądzenia przedawnionych odsetek od dłużnika rzeczowego. Wierzyciel hipoteczny, stosownie do art. 65 ustawy z 6 lipca 1982r. o księgach wieczystych i hipotece (tekst jedn. Dz.U. z 2016r., poz. 790 z późn. zm. - u.k.w.h.) ma prawo do wytoczenia przeciwko dłużnikowi hipotecznemu, nie będącemu dłużnikiem osobistym, powództwa o świadczenie w celu prowadzenia egzekucji z obciążonej nieruchomości. Natomiast zgodnie z art. 73 u.k.w.h. właściciel nieruchomości, nie będący dłużnikiem osobistym może niezależnie od zarzutów, które mu przysługują osobiście przeciwko wierzycielowi hipotecznemu, podnosić zarzuty przysługujące dłużnikowi oraz te, których dłużnik zrzekł się po ustanowieniu hipoteki. W myśl art. 10 ust. 1 i 2 ustawy z 26 czerwca 2009r. o zmianie ustawy o księgach wieczystych i hipotece oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2009r., nr 131, poz. 1075 – ustawa nowelizująca) do hipotek kaucyjnych powstałych przed dniem wejścia w życie ustawy nowelizującej (tj. do 20 lutego 2011r.) stosuje się przepisy ustawy o księgach wieczystych i hipotece w brzmieniu nadanym ustawą nowelizującą, a do hipotek zwykłych - przepisy ustawy o księgach wieczystych i hipotece w dotychczasowym brzmieniu, z wyjątkiem art. 76 ust. 1 i 4 tej ustawy, które stosuje się w brzmieniu nadanym ustawą nowelizującą, co dotyczy też hipotek kaucyjnych

zabezpieczających roszczenia związane z wierzytelnością hipoteczną, lecz nieobjętych z mocy ustawy hipoteką zwykłą, powstałych przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy.

Nowelizacja rozróżniła zatem dwa rodzaje hipoteki kaucyjnej, a mianowicie hipotekę kaucyjną samodzielnie zabezpieczającą wierzytelność wraz z ewentualnymi roszczeniami ubocznymi (hipoteka kaucyjna tzw. „samodzielna”), a także hipotekę kaucyjną, która współwystępuje z hipoteką zwykłą i zabezpiecza jedynie roszczenia uboczne nieobjęte z mocy ustawy hipoteką zwykłą (hipoteka kaucyjna tzw. „niesamodzielna”). Każdy z tych rodzajów hipoteki kaucyjnej podlega osobnym normom intertemporalnym. Artykuł 10 ust. 2 zd. 2 ustawy nowelizującej nakazuje stosować reguły, które dotyczą hipoteki zwykłej, czyli przepisy u.k.w.h. w dotychczasowym brzmieniu, także w odniesieniu do współwystępującej z nią hipoteki kaucyjnej, gdy zabezpiecza ona tylko roszczenia uboczne. Odmienne zasady intertemporalne odnoszą się do hipoteki kaucyjnej, która samodzielnie zabezpiecza wierzytelność wraz z ewentualnymi roszczeniami ubocznymi, które podlegają znowelizowanym przepisom u.k.w.h., zgodnie z art. 10 ust. 1 ustawy nowelizującej (por.: Tomasz Czech [w:] „Nowa regulacja hipoteki. Zagadnienia intertemporalne.” Przegląd Sądowy, listopad – grudzień 2010, str. 40, 45; uzasadnienie wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 10 lipca 2012r., P 15/12, OTK-A 2012/7/77). W odniesieniu do hipoteki kaucyjnej zabezpieczającej dochodzoną przez powoda należność, zastosowanie znajdują przepisy ustawy o księgach wieczystych i hipotece w nowym brzmieniu, czyli obowiązującym od 20 lutego 2011r. Jest to bowiem hipoteka kaucyjna samodzielnie zabezpieczająca wierzytelność (kapitał) z tytułu umowy kredytowej wraz z roszczeniami ubocznymi.

Zgodnie z art. 68 ust. 1 i 2 u.k.w.h. hipoteka zabezpiecza wierzytelność pieniężną do oznaczonej sumy pieniężnej, zabezpiecza mieszczące się w sumie hipoteki roszczenia o odsetki oraz przyznane koszty postępowania, jak również inne roszczenia o świadczenia uboczne, jeżeli zostały wymienione w dokumencie stanowiącym podstawę wpisu hipoteki do księgi wieczystej (art. 69 u.k.w.h.). Zmiana właściciela nieruchomości obciążonej w wyniku czynności prawnej pozostaje bez wpływu na dalsze istnienie hipoteki, każdy bowiem kolejny właściciel staje się z mocy prawa dłużnikiem hipotecznym.

W rozpatrywanej sprawie bezspornym pomiędzy stronami był fakt obciążenia nieruchomości opisanej w księdze wieczystej (...) hipoteką kaucyjną z tytułu udzielonej pożyczki na podstawie umowy pożyczki z 6 sierpnia 2009r. oraz fakt, że pozwana Spółka (...) ma status dłużnika rzeczowego. Podstawą rozstrzygnięcia o zakresie odpowiedzialności tej Spółki jest art. 77 u.k.w.h. (w brzmieniu obowiązującym od 20 lutego 2011r. – z uwagi na przytoczone wcześniej uwagi dotyczące hipoteki kaucyjnej „samodzielnej”). Stanowi on, że przedawnienie wierzytelności zabezpieczonej hipoteką nie narusza uprawnienia wierzyciela hipotecznego do uzyskania zaspokojenia z nieruchomości obciążonej (art. 77 zdanie pierwsze u.k.w.h.). Przy czym przepisu tego nie stosuje się do roszczeń o świadczenia uboczne (art. 77 zdanie drugie u.k.w.h.). Powód może uzyskać zaspokojenie swojej wierzytelności z obciążonej hipoteką nieruchomości w zakresie kwoty należności głównej (kapitału) w wysokości 103.000zł wraz z nieprzedawnionymi odsetkami skapitalizowanymi do dnia 30 września 2012r. w kwocie 10.031,02zł i dalszymi odsetkami od kwoty 103.000zł od 1 października 2012r. do dnia zapłaty. Natomiast nie może dochodzić odsetek przedawnionych. Nadto, art. 77 u.k.w.h. nie uprawnia powoda do uzyskania zaspokojenia z obciążonej nieruchomości roszczenia o odsetki od odsetek za okres od daty wytoczenia powództwa. Dłużnik nie ma bowiem obowiązku świadczenia pieniężnego na rzecz wierzyciela, jego obowiązkiem jest jedynie znoszenie egzekucji z określonego przedmiotu, tj. z nieruchomości obciążonej hipoteką kaucyjną, choć może zwolnić się z długu przez świadczenie pieniężne.

Konstatacje te legły u podstaw stwierdzenia przez Sąd Apelacyjny naruszenia przepisów prawa materialnego, a to art. 77 u.k.w.h. mieszczącego się w ramach zakresu zaskarżenia apelacją pozwanej Spółki (...). Skutkowało to zmianą zaskarżonego wyroku, w oparciu o art. 386§1 k.p.c. przez: właściwe określenie zakresu ograniczenia odpowiedzialności apelującej Spółki, jako ograniczenie do nieruchomości (zamiast do wysokości wartości nieruchomości), dla której Sąd Rejonowy w M. prowadzi księgę wieczystą (...) i do hipoteki kaucyjnej w kwocie 300.000zł oraz oddalenia powództwa o zasądzenie od tej Spółki odsetek od odsetek za okres od dnia wniesienia pozwu. W pozostałej części apelację pozwanej, a apelację powoda w całości Sąd Apelacyjny oddalił, jako bezzasadne. Korekta wyroku była nieznacząca i nie spowodowała zmiany rozstrzygnięcia o kosztach procesu w zaskarżonym wyroku. Ważąc na ostateczny wynik sporu i okoliczność, że dla wartości przedmiotu zaskarżenia każdej z apelacji przewidziane są takie same stawki

kosztów zastępstwa procesowego (w przedziale od 50.000zł do 200.000zł), Sąd Apelacyjny w oparciu o art. 100 zdanie pierwsze k.p.c. w zw. z art. 108§1 k.p.c. zniósł między apelującymi stronami koszty postępowania apelacyjnego.

SSA Joanna Naczyńska SSA Ewa Jastrzębska SSA Anna Bohdziewicz